

HUSZÁR ÁGNES

Gendernyelvészeti konferencia Miskolcon

Női szóval – női szemmel címen rendeztek konferenciát Miskolcon 2008. január 28–29-én. Ezzel a téma visszakerült szülőhelyére. A férfi és a női nyelvhasználat különbségével foglalkozó magyar kutatók ugyanis először Miskolcon találkoztak 2005-ben, a Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok XV. konferenciáján megrendezett kerekasztal-beszélgetés keretében. Ez mind a résztvevők, mind a hallgatók számára annyira inspiráló volt, hogy anyagát – önálló tanulmányokkal kiegészítve – 2006-ban meg is jelentették. Miskolcon látott napvilágot a kötet *Sokszínű nyelvészet. Alkalmazott nyelvészeti gender-kutatás* címmel, Simigné Fenyő Sarolta és Kegyesné Szekeres Erika gondos szerkesztői munkáját dicsérve. Ez volt a magyarországi gendernyelvészeti kutatásokat bemutató első kötet, nemsokára várható egy – más tartalmú – német nyelvű könyv megjelenése is.

2005 szeptemberében Szegeden került sor az első magyarországi gendernyelvészeti konferenciára, amelyet további kettő követett. A szervezők s a konferenciakötetek szerkesztői, Barát Erzsébet és Sándor Klára erőfeszítéseinek hála, ezek a konferenciák egyre magasabb színvonalon szolgálják a szakmai eszmecserét a téma iránt elkötelezett nyelvészek, filozófusok, kulturológusok között. Most ismét Miskolc, az egyetem Modern Filológiai Intézete adott ott-hont a férfi és női nyelvhasználat különbsége iránt érdeklődők találkozájának.

A konferencia címe jól jelzi azt a két fő tematikai vonalat, amelyre az előadások felfűzhetők. Az egyik a lehető legtágabban értelmezett *női írás*. Ez jelenti egyrészt nőírók kultuszstátust elérő írásainak vizsgálatát, például Kate Chopin *Awaking* című, pro-feminista regényének (Fülöp Zsuzsanna), Virginia Woolf, Zinajda Gippiusz és Christa Wolf a nemek határán átlépő (nőből férfivá, férfiből nővé váló) protagonistái élményvilágának elemzését (Huszár Ágnes), az archetipikus személyiségminták felmutatását verbális és multimédiális szövegekben (Buda István Károly – Porkoláb Judit), illetve a feminista filozófia küzdelmét a *man made language*-ként funkcionáló szakmai nyelvhasználattal (Hell Judit). Magyar költőnk metaforavilágát elemezte Bodnár Ildikó előadása, ehhez két költőnő – Mezei Katalin és Kapecz Zsuzsa – személyes bemutatkozása társult. Verseiket őszinte átéléssel tolmácsolta a miskolci színház két művésze.

Más előadások a nyelvek és kultúrák határterületének becserkészését tűzték ki célul. Kegyesné Szekeres Erika Rilke-versek női és férfi szerzők által készített fordításait hasonlította össze. A vállalkozásnak különös mélységet ad, hogy ezekben a szövegekben a lírai én maga is szívesen időzik a két nem birodalmának határvidékén. Simigné Fenyő Sarolta egy olyan sci-fi szövegét vizsgálta meg gendernyelvészeti szempontból, amelynek a szereplői a két nemet magukban egyesítő teljes lények. A tüzetes elemzés kimutatja, hogy a konceptuálisan kétnemű lényekre is legtöbbször férfira referáló módon utal a szerző, azaz nem tudja nyelvi szempontból sem meghaladni a hagyományos – férfi = norma, nő = eltérés – szemléletet.

Az orosz és német nyelvű kultúra alkotásait több előadás is témájává választotta. Orosz Magdolna *Schlegel kontra Schlegel* című előadása a német romantika két emblematikus művének, Friedrich és Dorothea Schlegel regényének, a *Lucinde*-nak és a *Florentin*-nak a szembeállításában bontotta ki a (férfi és női) művészi lét lehetőségeit. Paksy Tünde a zenei képzettséggel is rendelkező és zeneszerzői ambíciókat dédelgető E. T. A. Hoffmann énekesnő szereplőit helyezte el egy – férfi vezényelte – polifonikus kompozícióban. Kováts Judit a Nobel-díjas Elfriede Jelinek sokakat taszító, brutálisnak és pornográfnek nevezett prózájáról mutatatta ki, hogy ebben „a testiség és az erotika [...] az elidegenedés és az áldozattá válás metaforái”. Cs. Jónás Erzsébet előadásában az orosz [nyelvre vonatkozó] gendernyelvészeti kutatások kultúrológiai megalapozását adta meg a nőiség hagyományosan orosz metaforáinak – például *haza anyácska*, *Volga folyó*, *szülőanyánk* – finoman értő elemzésével. Bakonyi István előadása a mai orosz társadalom férfi- és nőképét mutatta be ironikusan. Ratzky Rita előadása Szendrey Júlia *Testvéri szózat Magyarország hölgyeihez* című írását helyezte el a magyar politikai szövegek között, szerzőjüket pedig a közéleti szerepet vállaló nők sorába.

Ez pedig már átvezet bennünket a harmadik, *Média – politika – médiapolitika* témakörbe. A konferencia címében szereplő *női szemmel* kifejezés ezekben a szövegekben kicsit átértelmeződik: hogyan látják – női és férfi szemmel – a nőt a reklámok létrehozók és fogyasztók, hogyan szemlélik a politikusok a női politikust. Sándor Klára egy szellemes kognitív metafora – *a női kvóta törvényjavaslat = bántalmazott nő* – segítségével különös élességgel villantotta fel azokat az érzelmi reakciókat és gondolkodási mechanizmusokat, amelyekkel a közélet szereplői a törvényjavaslatra reagáltak. Eklics Kata előadásában két televíziós csatorna politikai műsorvezetőjének interjúvezetési stratégiáját hasonlította össze a verbális és a paralingvisztikai sík figyelembe vételével. Barát Erzsébet előadása – bár betegsége miatt személyesen nem tudott részt venni a konferencián – a női testnek a reklámokban való szerepeltetését értelmezte a *testbezárt kannibalizmus ideáljaként*.

Az előadások – az itt nem tárgyaltak is –, a hozzászólások és viták a genderkutatás egyre magasabb színvonalát mutatták be. Olyan értékeket, amelyek alapján a kutatott diszciplína az eddiginél nagyobb helyet érdemelne a hazai felsőoktatásban. Ez lenne a záloga annak, hogy a nőkről és a férfiakról – az emberről – összegyűjtött érvényes tudás utat találjon a közoktatásba és – végre-végre – a társadalmi közgondolkodásba.

Tipográfiai útmutató a *Modern Nyelvoktatás* szerzőinek*

- A *Modern Nyelvoktatás* oldalai B5-ös méretűek (176×250 mm), az oldaltükör (ahová a szöveg kerül) **132 × 190 mm**. Az ábrák és nagy méretű táblázatok összeállításakor ezt kell szem előtt tartani! Tehát a táblázatok maximum 132 mm szélesek, 190 mm magasak lehetnek. Természetesen elsősorban a szélességre kell figyelni, hiszen a táblázat sorai átfuthatnak egy másik oldalra, de az oszlopai oldalirányban nem terjeszkedhetnek; a túl nagy tartalom csak az olvashatóság kárára történő betűméret-csökkentéssel illeszthető az adott szélességbe.
- A **táblázatok** szabványos szövege **8/11-es** [értsd: 8 pontos betűméret, 11 pontos sorköz] Arial, a **tanulmányok** szövege **11/12-es** Times New Roman, a **könyvszemlék** szövege **10/11,5** Times New Roman.
- A *Modern Nyelvoktatás* belívei – esetleges hirdetések kivételével – **mindig** fekete-fehérben jelennek meg. Két különböző szín nyomtatásban teljesen hasonló szürke tónust eredményez(het). **Ne használjanak** tehát **színeket** szövegek kiemelésére; ábrákban, táblázatokban! Ábrákban, kördiagramokban a **különböző (fekete-fehér) minták/kitöltések** (különböző irányú vonalak, négyzethálók, hullámos vonalak, pontok stb.) használata javasolt.
- Oszlopos diagramnál ne használjanak háttérszín: fehér legyen a kitöltő szín!
- Diagramnál nem kell erőltetni a térhatásukat. Eléggé egyértelműek a kétdimenziós oszlopok, kördiagramok.
- Két oszlop/körccikk megkülönböztetésére legjobb és legegyszerűbb a fekete és fehér szín alkalmazása.
- Diagramok, ábrák esetében lehetőleg egyfajta (lehetőleg normál) betűtípust kérünk. A diagramok, ábrák megnevezését, a „képalírást” nem szükséges a diagramon/ábrán elhelyezni, inkább a szövegbe kerüljenek.
- Képek digitalizálásakor a következő beállításokat célszerű használni:
 - **Fotók, szürkeárnyalatos képek** esetén: 150–200 dpi, 1:1 méret, „szürkeárnyalatos kép” beállítás (nem szükséges RGB, CMYK). **.tif** kiterjesztést javasolunk. Mivel a *Modern Nyelvoktatás* fekete-fehér, a színes fotókat elégséges fekete-fehér fotóként szkennelni.
 - **Vonalas rajzok, grafikák** esetén (azaz amelyeken csak fekete és fehér szín van, és nincs szürkeárnyalat; például egy karikatúra, lapon szöveg...): 400–600 dpi, „bittérképes” vagy „vonalas rajz” beállítás (nem szükséges RGB, CMYK). **.tif** kiterjesztést javasolunk.
- Kérjük, kerüljék az automatikus sorszámozást, felsorolást – ezeket a tördelőprogram nem veszi át!
- Ne tegyenek/hagyjanak a szövegbe(n) aktív hiperhivatkozásokat!
- Kérjük, hogy a tanulmányban szereplő képfájlokat, csatolmányokat (.tif, .jpg, .bmp, .pdf stb.) **külön mellékelve (is)** küldjék a dolgozathoz, azaz nem szükséges beágyazni őket a szövegbe, mert nem emelhetők ki onnan szerkeszthető módon (csak feleslegesen nagy szövegfájlt eredményeznek). Elég jelezni a helyet, hová kerüljenek. Mivel a leggyakrabban használt sablon az A4-es, a tördelt verzió viszont annál jóval kisebb méretű, nem biztos, hogy a képek a szerző által elképzelt helyre kerülnek (például mert nem férnek rá az oldalra). Sok kép/ábra esetén torlódás, csúszás állhat elő. Nem szerencsés tehát „az alábbi képen”, „a következő ábrán” szófordulatok használata, inkább a pontos (és „oldalfüggetlen”) utalást javasoljuk: „a 3. ábrán”, „a 4. képen” stb.

* A Tinta Könyvkiadó tördelőszerkesztője kérésünkre állította össze az útmutatót folyóiratunk számára. – *A szerk.*